

A komplex pedagógia-pszichológia szigorlat tételei

1. A TANULÁS I.

A. A tanulás pszichológiai fogalma, formái (explicit, implicit, kondicionálásos, belátásos, szociális) és azok pedagógiai következményei. Tanulási stílusok.

F: Hozzon lehetőleg iskolai példát mindegyik tanulási formára.
Állapítsa meg saját domináns tanulási stílusát.

Irodalom: ELEKES SZENDE: Pedagógiai pszichológia

B. Didaktikai alapfogalmak: tanítás, tanulás, ismeret, jártasság, készség, képesség, oktatás, képzés.

F: Vázolja fel egy 6-14 éves gyermek ismeretszerzési, tanulási útvonalát a fenti alapfogalmak mentén.

Irodalom: FALUS IVÁN: Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; SZABÓ TAMÁS (szerk.): Didaktika Szöveggyűjtemény, Pallas Debrecina, Kossuth, Debrecen, 2005.

2. A TANULÁS II.

A. A gondolkodás fejlődése Piaget szerint

F: Mutassa be egy-egy példa segítségével az egyes fejlődési szakaszok főbb gondolkodási jellegzetességeit.

Irodalom: ELEKES SZENDE: Fejlődéslélektan

B. A nevelés, nevelhetőség, szocializáció kérdése. A tanítás és a tanulás viszonya, összefüggései.

F: Mondjon példát az iskolai szocializációra!

Irodalom: GLOVICZKY ZOLTÁN: Bevezetés a pedagógiába, PPKE, Budapest-Piliscsaba, 2015.; BÁBOSIK ISTVÁN – TORGYIK JUDIT: Az iskola szocializációs funkciói, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2009.

3. AZ OKTATÁS-NEVELÉS CÉLRENDSZERE

A. A személyiségfejlődés folyamata és szakaszai Erikson elméletében. Az egyes szakaszok alapkonfliktusai.

F: A gyermekkori életszakaszokra vonatkozóan hozzon az egyes konfliktusokkal kapcsolatos családi példákat pozitív és negatív megoldásokkal, és mutasson rá a helyes nevelői viselkedésre.

Irodalom: SOMOGYINÉ P.K. (szerk.): *Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (aktuálisan letölthető verzió)*

B. A nevelés célirányossága, a nevelési cél fogalma, a nevelési célok funkciói és típusai.

F: Meddig kell eljuttatni a tanulókat a Bloom-féle taxonómia szerint ahhoz, hogy tudása tartós legyen?

Irodalom: FALUS IVÁN: *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; CZIKE BERNADETT (szerk.): *Bevezetés a pedagógiába. Szöveggyűjtemény*, Eötvös József Kiadó, Budapest, 1996.

4. AZ OKTATÁS STRATÉGIÁI - A MOTIVÁCIÓ SZEREPE AZ OKTATÁSBAN

A. A személyiség érzelmi dimenziója. Az érzelmek keletkezése. Aktiváció és teljesítmény. Érzelmi kompetenciák. Harag és agressziókezelés. A motiváció alapformái. Az intrinzik motívumok szerepe a teljesítményben. A jutalmazás és büntetés pszichológiai hatásai.

F: Hogyan motiválná a 12 éves gyerekeket a zsinatok tanításának megismerésére? (Gyűjtsön ötleteket!)

Irodalom: SOMOGYINÉ P.K. (szerk.): *Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (aktuálisan letölthető verzió)*, ELEKES SZENDE: *Pedagógiai pszichológia*

B. A tananyag kiválasztása, a tanterv fogalma, értelmezései, tantervi műfajok. A tanulók motiválása. Célközpontú és szabályozáselméleti stratégiák.

F: Jellemezze a hagyományos és az optimális elsajátítási stratégiát!
Értelmezze a DIDAKTIKA könyv 254. oldalán levő eloszlási görbét!

Irodalom: FALUS IVÁN: *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; SZABÓ TAMÁS (szerk.): *Didaktika Szöveggyűjtemény*, Pallas Debrecina, Kossuth, Debrecen, 2005.

5. AZ OKTATÁS MÓDSZEREI

A. A kommunikáció funkciója, axiómái, folyamata, csatornái, szintjei.

F: Gyűjtsön példákat olyan konfliktushelyzetekre, melyek kommunikációs problémákból erednek.

Irodalom: ELEKES SZENDE: *Szociálpszichológia*, SOMOGYINÉ P.K. (szerk.): *Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (A házasság pszichológiája, fejezet a kommunikációról)*

B. Az oktatási módszerek, csoportosításuk, kiválasztásuk szempontjai (előnyei, hátrányai, fejlesztési területük). Az új ismeretek közvetítésének, feldolgozásának, a gyakorlásnak, rögzítésnek módszerei.

F: Válasszon egy módszert és fejtsse ki részletesen, amelyet alkalmazna a csodák/Jézus egy csodája megismertetésére.

Irodalom: FALUS IVÁN: *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; SZABÓ TAMÁS (szerk.): *Didaktika Szöveggyűjtemény*, Pallas Debrecina, Kossuth, Debrecen, 2005.

6. TANULÁSSZERVEZÉS

A. Az interperszonális kapcsolatok formái (szimmetrikus, aszimmetrikus, kiegészítő). A nevelő (pedagógus) - gyermek kapcsolat sajátosságai. Konfliktusforrások, konfliktusfolyamat, megoldási stratégiák.

F: Mit tenne, ha egy tanuló nem engedelmeskedne az utasításának?

Irodalom: ELEKES SZENDE: *Szociálpszichológia*, SOMOGYINÉ P.K. (szerk.): *Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (A házasság pszichológiája, fejezet a konfliktusokról)*

B. A tanítási, tanulási folyamat megszervezése, struktúrája. A szervezési és tanítási problémák megkülönböztetése. A tanulói zavaró viselkedés okai, kezelése.

F: Két tanuló: a) hamar végez a feladatával, utána zavarja a többieket
b) nem csinálja meg a feladatát és folyamatosan zavarja a többi
Hasonlítsa össze a két esetet pedagógiai szempontból, tárja fel az okokat és határozza meg a tanári feladatokat!

Irodalom: FALUS IVÁN: *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; CZIKE BERNADETT (szerk.): *Bevezetés a pedagógiába. Szöveggyűjtemény*, Eötvös József Kiadó, Budapest, 1996.

7. AZ OKTATÁS SZERVEZÉSI MÓDJAI ÉS MUNKAFORMÁI

A. A csoport jelentősége az ember életében. Kortárscsoportok. A csoportalakulás folyamata. Konfliktusok, szerepek a csoportban.

F: Mire számít, ha az osztályba több új gyerek érkezik?

Mire készüljön fel, ha egymást nem ismerő gyerekek táboroztatását kezdi meg?

Irodalom: *ELEKES SZENDE: Szociálpszichológia*

B. A hagyományos frontális, és a kooperatív csoportmunka jellemzői, különbségei, eredményei. A csoportos munka típusai; alkalmazásuk kritériumai, előnyei, hátrányai.

F: Egy csoportos munka megszervezésénél milyen megfontolások alapján alakíthatja ki a csoportokat? Az egyes típusok milyen lehetőségeket és/vagy veszélyeket rejthetnek?

Irodalom: *FALUS IVÁN: Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; *CSAPÓ BENŐ – CSIRIKNÉ CZACHESZ ERZSÉBET – PUKÁNSZKY BÉLA – VIDÁKOVICH TIBOR (szerk.): Neveléseméleti szöveggyűjtemény*, JATEPress, Szeged, 1994.; *DIANE HEACOX: Differenciálás a tanításban, tanulásban*, Szabad Iskolákért Alapítvány, Budapest, 2006.

8. A PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉS

A. A pedagógus értékelésének, visszajelzéseinek pszichológiai hatásai: az énkép, az önismeret, az önértékelés fogalma, fejlődése a nevelés folyamatában. Versengés és kooperáció.

F: Milyen módon tudunk javítani egy tanuló negatív önértékelésén?

Milyen típusú feladatok alkalmasak a versenyeztetésre illetve a kooperációra?
Mire figyeljünk és miért?

Irodalom: *ELEKES SZENDE: Pedagógiai pszichológia*, *SOMOGYINÉ P.K.(szerk.): Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (aktuálisan letölthető verzió)*
ELEKES SZENDE: Szociálpszichológia

B. Ellenőrzés, értékelés, osztályozás. A nevelői magatartási formák, okaik és hatásaik.

F: Hasonlítsa össze és jellemezze a szakkör és a versenycsoport hatását az egyéni teljesítményre és az önértékelésre.

Irodalom: *FALUS IVÁN: Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; *CZIKE BERNADETT (szerk.): Bevezetés a pedagógiába. Szöveggyűjtemény*, Eötvös József Kiadó, Budapest, 1996.

9. A SZEMÉLYISÉG FEJLESZTÉSE

A. A személyiség fogalma (Allport), dimenziói, kompetenciái (Burke, Miranti). A személyiség szintjei (McAdams). Életfeladatok (Jóllét-kerék). A személyiségfejlődés alapjai: a bizalom, az önértékelés és a kötődés.

F: Melyik tanult személyiségmodellt tartja a leginformatívabbnak önmaga számára? Miért?

Irodalom: SOMOGYINÉ P.K. (szerk.): Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (aktuálisan letölthető verzió)

B. Egyén és közösség a nevelés folyamatában. A család. Az iskola, a diákközösség. A templomi közösség. Az iskolai és családi szocializáció kapcsolata, egymásra épülése. Az együttműködés szükségessége, lehetőségei és nehézségei. A hátrányos helyzetű gyermekek sajátos problémái.

F: Hogyan vonható be az osztály egy kirekesztett gyerek befogadásába?

Irodalom: GLOVICZKY ZOLTÁN: Bevezetés a pedagógiába, PPKE, Budapest-Piliscsaba, 2015.; BÁBOSIK ISTVÁN – TORGYIK JUDIT: Az iskola szocializációs funkciói, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2009.; MKD 39-58

10. A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEK

A. A személypercepció fogalma, folyamata, meghatározó tényezői. Kategorizáció, előítélet, elvárás, sztereotípiák a megismerés folyamatában. Az önbeteljesítő jóslat (Pygmalion-effektus).

F: Hozzon iskolai példát mindegyik személypercepció csapdához.

Irodalom: ELEKES SZENDE: Szociálpszichológia

B. A különleges bánásmódot igénylő gyermekek fogalma, csoportosításuk. Speciális tanulási nehézséggel rendelkező tanulók. Az integratív, inkluzív pedagógia. A tehetséges tanulók: tehetségnevelés, tehetségfejlesztés, differenciált oktatás.

F: Hogyan szervezne meg egy – az ünnepekről szóló – órát annak az osztálynak, amelybe a következő tanulók járnak:

- ❖ Két tanuló nemrég települt át Ukrajnából és kizárólag csak egymás társaságát keresik, ők tanulási nehézségekkel is küzdenek. Az etika/hittanórákat nem zavarják, de láthatóan nem kapcsolódnak be, a zenét viszont nagyon szeretik. Egyikük szépen játszik klarinéton.
- ❖ Három gyereknek van még, akinek a főtárgyából gyenge (2-es, 3-as közötti) az eredménye, de egyikük rajzból, a másik kettő pedig a testnevelésből újult kimagasló teljesítményt.
- ❖ Hat gyerek jár néptáncre és közülük négy a népdal kórusnak is tagja. Ők jó tanulók.
- ❖ Hárman a természettudományi tárgyakból kiválóak.

- ❖ Öten a történelmet, négyen az irodalmat szeretik a legjobban. Ők sokat olvasnak.

Irodalom: FALUS IVÁN: *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; GYARMATHY ÉVA: *Hátrányban az előny. A szociokulturálisan hátrányos tehetségek*. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2010.; K. NICHOLSON-NELSON: *A többszörös intelligencia*, Szabad Iskolákért Alapítvány, Budapest, 2007. (25-47. o.)

11. AZ ISKOLAI OKTATÓMUNKA TERVEZÉSE

A. Az ember motivációról szóló „önmeghatározás-elmélet” pedagógiai vonatkozásai

F: Hozzon példákat a három alapvető intrinzik motívumra építő pedagógiai munkára.

Irodalom: SOMOGYINÉ P.K. (szerk.): *Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (aktuálisan letölthető verzió)*

B. A tervezési tevékenység sajátosságai, a tervezés modelljei.
A pedagógusok egyéni tervei: tanmenet, tematikus terv, óravázlat.

F: Miben különbözik a célrendszer a tanmenet, a tematikus terv és az óravázlat esetében? Mutassa be egy konkrét példán!

Irodalom: FALUS IVÁN: *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.; KERESZTY ORSOLYA (szerk.): *Új utak, szemléletmódok, módszerek a pedagógiában*, Kaposvári Egyetem, PFK, Kaposvár, 2008.

12. HITRE NEVELÉS

A. A hit fejlődésének szakaszai (Fowler) . A vallásos ítéletalkotás fejlődése (Oser). Az istenkép fejlődése.

F: Hozzon példákat az oseri vallásos ítéletalkotás különböző fajtáira.

Irodalom: SOMOGYINÉ P.K. (szerk.): *Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (aktuálisan letölthető verzió)*, BENKŐ ANTAL: *A személyiség erkölcsi és vallási fejlődése*, in HORVÁTH-SZABÓ Katalin (szerk.): *Lélekvilág*, PPKE BTK, Piliscsaba, 1998, 11-74.

B. A keresztény pedagógia (alapja, céljai, módszertana, eredményei)

F: Milyen erényeket és hogyan kell fejleszteni a közösségi életre nevelés érdekében?

Irodalom: GRAVISSIMUM EDUCATIONIS, *A II. Vatikáni Zsinat deklarációja a keresztény nevelésről*; Vatikán, Róma, 1965.; CSANÁD BÉLA: *A keresztény nevelés*

általános alapjai, JEL Kiadó, Budapest, 2004.; SZONTÁGH PÁL: *Kompetenciaértelmezés a keresztyén pedagógiában*, Új Pedagógiai Szemle, 2016/9-12. KÁD 80-87.pont (59-67. o.)

13. ERKÖLCSI NEVELÉS

A. A morális viselkedés pszichológiai alapjai (az erkölcsi motiváció összetevői, az erkölcsi gondolkodás fogalma, az önkontroll működése). Az erkölcsi gondolkodás fejlődésének fokozatai Kohlberg elméletében

F: Az erkölcsi gondolkodás különböző fejlettségi szintjein lévőek hogyan indokolnák az alábbi szabályt: „Válts jegyet a járműre, amivel utazol“?

Irodalom: SOMOGYINÉ P.K: *Az erkölcsi fejlődés és nevelés lélektana*, ELEKES SZENDE: *Tanulás és fejlődés*

B. A „rejtett tanterv”. Szerepek és szereplők az iskolában. Cigány/roma gyermekek az iskolában.

Irodalom: SZABÓ LÁSZLÓ TAMÁS (szerk.): *Bevezetés a tanári mesterségbe*, Debreceni Egyetem Kiadó, Debrecen, 2010.; TOMASZ GÁBOR: *A rejtett tanterv – fogalom és kutatások*, Akadémia, 2006.; SZABÓNÉ KÁRMÁN JUDIT: *A magyarországi roma/cigány értelmiség historiográfiája, helyzete, mentális állapota*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2012.

INSTRUKCIÓK:

- A TÉTELEN BELÜL AZ **A.** A PSZICHOLÓGIAI, A **B.** A PEDAGÓGIAI KÉRDÉST JELZI.
- KÉRJÜK, HOGY A VIZSGÁN A TÉTEL KÉT RÉSZÉ KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEKET IS EMELJE KI!
- MINDEN TÉTELHEZ KAPCSOLÓDIK EGY „F” JELŰ GYAKORLATI KÉRDÉS IS. E KÉRDÉST AZ ELMÉLETBŐL LEVEZETVE, AZZAL INDOKOLVA VÁLASZOLJA MEG!

IRODALOM

PEDAGÓGIA

Kötelező irodalom (A tételeknél megadott részek)

- BÁBOSIK ISTVÁN – TORGYIK JUDIT: *Az iskola szocializációs funkciói*, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2009
- CZIKE BERNADETT (szerk.): *Bevezetés a pedagógiába. Szöveggyűjtemény*, Eötvös József Kiadó, Budapest, 1996.
- CSANÁD BÉLA: *A keresztény nevelés általános alapjai*, JEL Kiadó, Budapest, 2004.
- CSAPÓ BENŐ – CSIRIKNÉ CZACHESZ ERZSÉBET – PUKÁNSZKY BÉLA – VIDÁKOVICH TIBOR (szerk.): *Neveléseméleti szöveggyűjtemény*, JATEPress, Szeged, 1994.
- DIANE HEACOX: *Differenciálás a tanításban, tanulásban*, Szabad Iskolákért Alapítvány, Budapest, 2006.
- FALUS IVÁN: *Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanulásához*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010.
- GLOVICZKY ZOLTÁN: *Bevezetés a pedagógiába*, PPKE, Budapest-Piliscsaba, 2015.
- GYARMATHY ÉVA: *Hátrányban az előny. A szociokulturálisan hátrányos tehetségek*. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest, 2010.
- K. NICHOLSON-NELSON: *A többszörös intelligencia*, Szabad Iskolákért Alapítvány, Budapest, 2007. (25-47. o.)
- KERESZTY ORSOLYA (szerk.): *Új utak, szemléletmódok, módszerek a pedagógiában*, Kaposvári Egyetem, PFK, Kaposvár, 2008.
- SZABÓ LÁSZLÓ TAMÁS (szerk.): *Bevezetés a tanári mesterségbe*, Debreceni Egyetem Kiadó, Debrecen, 2010.
- SZABÓ TAMÁS (szerk.): *Didaktika Szöveggyűjtemény*, Pallas Debrecina, Kossuth, Debrecen, 2005.
- SZABÓNÉ KÁRMÁN JUDIT: *A magyarországi roma/cigány értelmiség historiográfiája, helyzete, mentális állapota*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2012.
- SZONTÁGH PÁL: *Kompetenciaértelmezés a keresztyén pedagógiában*, Új Pedagógiai Szemle, 2016/9-12.
- TOMASZ GÁBOR: *A rejtett tanterv – fogalom és kutatások*, Akadémia, 2006.
- GRAVISSIMUM EDUCATIONIS, A II. Vatikáni Zsinat deklarációja a keresztény nevelésről*; Vatikán, Róma, 1965.
- A Katekézis Általános Direktórium (KÁD)*, Szent István Társulat, Budapest, 1998.
- Magyar Kateketikai Direktórium (MKD)*, Szent István Társulat, Budapest, 2000.

Ajánlott irodalom

- BOGNÁR AMÁLIA ET ALL.: *A modern pedagógus nagykönyve. A szemlélettől a megvalósításig*. Neteducatio Kft., Budapest, 2018.
- JANE NELSEN – LYNN LOTT – H. STEPHEN GLENN: *Pozitív fegyelmezés az iskolában – A kölcsönös tisztelet, az együttműködés és a felelősségteljes gondolkodás kialakítása a tanítás során*, Reneszánsz Könyvkiadó, Budapest, 2016.
- JEAN M. TWENGE: *IGENERÁCIÓ – Akik közösségi médián és okostelefonon nevelkedtek*, Édesvíz Kiadó, Budapest, 2018.

MÉSZÁROS KATALIN – MAJOR ZSOLT BALÁZS: *Farkas vagy áldozat – Gyakorlatközpontú kézikönyv pedagógusoknak magatartási problémák kezeléséhez és megelőzéséhez*, Edge, 2000 Kft, Budapest, 2017.

RÉVÉSZ JUDIT: *A tanítás mint értelmiségi hivatás*, KKETTK Közalapítvány, Budapest, 2018.

VARGA ZOLTÁN: *Iskolai ártalmak*, Saxum Kiadó, Budapest, 2011.

ZSOLNAI ANIKÓ: *Kötődés és pedagógia*, Eötvös József Kiadó, Budapest, 2018.

PSZICHOLÓGIA

Kötelező irodalom (letölthető a könyvtári jegyzetadatbázisból)

ELEKES SZENDE: *Pedagógiai pszichológia*

ELEKES SZENDE: *Szociálpszichológia*

ELEKES SZENDE: *Fejlődéslélektan*

SOMOGYINÉ PETIK KRISZTINA: *Az erkölcsi fejlődés és nevelés lélektana*

SOMOGYINÉ PETIK KRISZTINA (SZERK.): *Személyiség- és családpszichológia a teológiai képzésekhez (aktuálisan letölthető verzió)*

Fontosabb tankönyvek, melyek alapján a pszichológia jegyzetek készültek (ajánlott olvasmányok):

KOLLÁR KATALIN-SZABÓ ÉVA: *Pszichológia pedagógusoknak*, Osiris, Bp. 2004.

MÉSZÁROS ARANKA: *Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága*, ELTE Eötvös K. Bp. 1997.

ATKINSON, R. ÉS MTS.: *Pszichológia*, Osiris, Budapest, 2001.

COLE, M. – COLE, S.: *Fejlődéslélektan*, Osiris, Budapest, 1998, 2006.

HORVÁTH-SZABÓ KATALIN – VIGASSYÉ DEZSÉNYI KLÁRA: *Az agresszió kezelése*, SZCSM Budapest, 2001.

HORVÁTH-SZABÓ KATALIN (SZERK.): *Lélekvilág*, PPKE BTK, Piliscsaba, 1998.

HEWSTONE, M. (SZERK.): *Szociálpszichológia*, Közgazdasági és jogi Kk. Budapest, 1995.

GEREVICH JÓZSEF (SZERK.): *Közösségi mentálhigiéné*, Gondolat, Budapest, 1989.

GOLEMAN, D.: *Érzelmi intelligencia*, Háttér Kiadó, Budapest, 1997.

GORDON, T.: *A tanári hatékonyság fejlesztése. A TET módszer*, Gondolat, Budapest, 1989.

HÉZSER GÁBOR: *Miért?* Kálvin Kiadó, Budapest, 2000.

HORVÁTH-SZABÓ KATALIN: *A tanári stressz következményei*, Pedagógiai Szemle, 1990/1.

HORVÁTH-SZABÓ KATALIN: *Tanárok a tanárszerepről*, Pedagógusképzés, 1999.